

6. Дейвенпорт-Хайне Р. В поисках забвения: Всемирная история наркотиков/Пер. с англ. А.В. Савинова. – М.: ООО “Изд-во АСТ”: ООО “Транзиткнига”, 2004. – 622 с.
7. Короленко Ц.П. Работоголизм – респектабельная форма аддиктивного поведения. – Обозр. психиат. и мед. психол.– 1993/ – №4. – С.17-29.
8. Мирзаянова, Л. Ф. Деятельность педагога по предупреждению наркопотребления в молодежной среде: учеб.-метод. пособие / Л. Ф. Мирзаянова. – Барановичи: БарГУ. – 2003. – 167 с.
9. Шакуров Р.Х. Психологические основы профилактики наркомании среди учащихся / Р.Х. Шакуров, Р.Р. Гарифуллин. – Казань: РИЦ “Школа”, 2002. – 200с.
10. Гурьянова М.П. Жизнеспособность личности как педагогический феномен // Педагогика. – 2006. – №10. – С. 43-49.

***Аннотация.** В статье представлены проблемы адаптации первокурсников к учебе в высшем учебном заведении. Приведены возможные причины возникновения разных зависимостей в студенческой среде. Проанализирована возможность целенаправленного воспитательного мероприятия среди студентов на примере пресс-конференции реабилитантов.*

***Ключевые слова:** проблемы адаптации первокурсников, высшее учебное заведение, студенческая среда.*

***Annotation.** The problems of adaptation of freshmen to the studies in higher educational establishment are represented in the article. The possible reasons of origin of different dependences in a student environment are resulted. Possibility of purposeful educating measure among students on the example of press-conference of rehabilitants is analysed.*

***Keywords:** problems of adaptation of freshmen, higher educational establishment, student environment.*

УДК 371.132

Шкваріна Т.М.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОГРАМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ З КУРСУ “МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ”

***Анотація.** Стаття присвячена обґрунтуванню теоретичних основ програми педагогічної практики з курсу методики навчання іноземної мови дошкільників.*

***Ключові слова:** педагогічна практика, методика навчання іноземної мови дошкільників.*

Традиційна система підготовки вчителя іноземної мови (ІМ) не здатна підготувати фахівця, готового до роботи не лише у середній загальноосвітній школі, а і у дошкільній ланці. Тому головною ідеєю системи підготовки майбутніх вчителів ІМ має стати підготовка вчителя – універсала, спроможного бути не стільки носієм знань, скільки суб'єктом педагогічної діяльності, конкурентноспроможним на ринку праці, підготовленим до впровадження нових освітніх технологій.

Успіх дошкільного навчання ІМ, формування у дітей готовності з цікавістю вивчати цей предмет у школі у великій мірі визначається особистістю педагога, який навчатиме дітей. У майбутнього вчителя ІМ має на достатньому рівні бути сформована професійна компетентність. Формування професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови для дошкільної ланки освіти передбачає сформованість спеціальних професійно-методичних знань, навичок та вмінь. Педагогічні вміння як компонент професійної компетентності формуються здебільшого під час педагогічної практики. Однак на сьогодні немає ясності у питаннях організації педагогічної практики з курсу методики навчання дошкільників ІМ, відсутні програма і методичні рекомендації з означеного курсу.

Аналіз науково-методичних джерел засвідчив, що проблема укладання спеціальної програми педагогічної практики з курсу методики навчання дошкільників ІМ не досліджувалася.

Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах України передбачено вимоги до його науково-методичного забезпечення. У загальному науково-методичне забезпечення повинно включати: державні стандарти освіти; навчальні плани; навчальні програми з усіх нормативних і вибіркового навчальних дисциплін; програми навчальної, виробничої та інших практик; підручники і навчальні посібники; інструктивно-методичні

матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять; індивідуальні семестрові завдання для самостійної роботи студентів з навчальних дисциплін; контрольні завдання до семінарських, практичних і лабораторних занять; контрольні роботи з навчальних дисциплін для перевірки рівня засвоєння студентами навчального матеріалу; методичні матеріали для студентів з питань самостійного опрацювання фахової літератури, написання курсових робіт і дипломних проєктів (робіт). Положення передбачає, що інші характеристики навчального процесу визначає викладач, кафедра, вищий навчальний заклад [8, 130-131].

С.Ю. Ніколаєва, О.П. Петрашук наголошують, що в ідеалі усі засоби навчання мають бути представлені у навчально-методичному комплексі (НМК), який охоплює програми, підручники, посібники, таблиці, малюнки тощо [5].

Перехід на кредитно-модульну систему організації навчального процесу (КМСОНП) посилив увагу і вимоги щодо науково-методичного забезпечення взагалі і кожної навчальної дисципліни зокрема. Необхідною передумовою впровадження КМСОНП є повне забезпечення інформатизації навчального процесу [2, 6]. У нашому дослідженні ця проблема вирішувалася шляхом створення навчально-методичного забезпечення курсів підготовки вчителів до навчання дошкільників ІМ. Підготовка майбутніх учителів дошкільного навчання іноземної мови в усіх педагогічних навчальних закладах різних рівнів акредитації, які розпочали з кінця ХХ століття підготовку таких фахівців, ускладнювалася тим, що були відсутні, як навчальні плани і програми, так і підручники та навчальні посібники для навчання за цим напрямом підготовки. Вітчизняні педагогічні видання, як і видання країн зарубіжжя, не містили публікацій щодо інформаційного забезпечення та створення комплексних навчально-методичних засобів для підготовки фахівців дошкільного навчання іноземної мови. Упродовж багатьох років були відсутні публікації як із теорії створення таких навчально-методичних комплексів, так і самі навчально-методичні комплекси.

Тому на першому етапі дослідження як першочергове завдання проводився теоретичний аналіз педагогічних джерел щодо вимог до укладання навчальних програм, формування авторської концепції, створення і відбір відповідно до неї матеріалів для укладання навчальних програм дисциплін, зокрема педагогічної практики з курсу методики навчання дошкільників ІМ У роботі ми опиралися, в першу чергу, на праці К.Д. Ушинського, В.О. Сухомлинського, Г. Ващенко, Ш.О. Амонашвілі, І.Л. Бім, В.П. Безпалько, В.В. Краєвського, І.Я. Лернера, Д.Д. Зуєва, Н.Д. Гальскової, С.Ю. Ніколаєвої, Г.О. Китайгородської, В.М. Плахотника, О.Я. Савченко, Е. Anthony, М. Canale, Н. Dulay, Y. Harmer, S. Krashen, S. Savignon, а у ході дослідження на публікації Н.П. Басай, Н.Ф. Бориско, Я. Кодлюк, В.Г. Редько, Н.К. Скляренко, А. Фурмана, І.С. Якиманської, М. Roldan, P. Skehan, Н. Stern, Н. Widdowson, К. Willing та інших авторів, пов'язані з методикою реалізації сучасних парадигм іншомовної освіти і підготовки педагогічних працівників, що знайшли відображення у навчально-методичному комплексі.

Метою цієї статті є визначення теоретичних основ укладання програми педагогічної практики з курсу методики навчання іноземної мови дітей дошкільного віку.

З метою ефективної організації педагогічної практики у процесі дослідження нами була розроблена спеціальна програма, укладена з урахуванням вимог кредитно-модульної системи підготовки педагогічних кадрів [9, 187-223].

Програма є стратегічним документом практичної підготовки майбутніх учителів іноземної мови до роботи у дошкільній ланці освіти. Тому у процесі дослідження визначалося науково-педагогічне підґрунтя програми для встановлення концептуальних складників цього документа, а саме: мети, принципів, змісту, методів реалізації, засобів запровадження у педагогічний процес вищих навчальних закладів.

Було враховано, що збільшення інформації у науці йде за рахунок накопичення нових даних, що, перш за все, належать до часткових явищ і залежностей. Між тим принципові зміни у будові наукових знань відбуваються порівняно рідко. Тому, починаючи укладати програму, ми ставили за мету виявити інваріантні, фундаментальні знання у цій галузі, послідовно і логічно зафіксувати їх, встановити необхідний час на засвоєння студентами цих знань і формування професійних умінь та навичок.

Фундаменталізація змісту освіти є однією з тенденцій розвитку системи вищої школи. У той же час існує потреба зміцнення зв'язку освіти з практикою педагогічної діяльності. Розв'язання цієї діалектичної суперечності також має важливе теоретичне і практичне значення для удосконалення процесу підготовки майбутніх вчителів іноземної мови для дошкільної ланки освіти.

Укладання навчальної програми здійснене із урахуванням вимог щодо відбору змісту та конструювання системно-методичного забезпечення навчально-виховного процесу підготовки спеціалістів в умовах кредитно-модульної організації навчального процесу.

Відповідно з вищевикладеним, програма містить такі розділи: пояснювальна записка; принципи програми; цілі і завдання курсу; структура змісту програми; зміст курсу; особливості педагогічної навчальної практики; контроль та оцінювання результатів практики; розподіл балів, що присвоюються студентам у рейтинговій системі за педагогічну практику; методичне забезпечення; додатки.

Наші багаторічні дослідження довели, що основний зміст підготовки у вищому педагогічному навчальному закладі вчителя до здійснення іншомовної освіти дошкільників має забезпечувати формування навичок професійно-методичної діяльності та готовності до проектно-методичної та науково-дослідної діяльності.

Модульна програма з педагогічної практики з курсу “Методика навчання іноземної мови дітей дошкільного віку” базується на таких принципах: науковості; професійної спрямованості; зв’язку теорії з практикою; модульності; поетапного формування вмінь; активності; самостійності [9].

Принцип професійної спрямованості є домінуючим у організації педагогічної практики. Н.В. Язикова вважає, що кінцевою метою методичної підготовки студентів є не передача знань і на цій основі формування професійних умінь, а формування професійно-методичної діяльності, орієнтовною основою якої є інтегроване професійне знання вчителя ІМ з властивими йому мотиваційно-стимулюючою, аналітико-синтетичною та виконавчою частиною діяльності [10].

Керуючись таким підходом, ми визначили такі цілі педагогічної практики: формувати навички та вміння студентів-практикантів застосовувати на практиці знання з основ педагогіки, психології та методики навчання іноземної мови; сприяти оволодінню майбутніми педагогами-вихователями технологією (змістом, методами, формами, засобами) навчально-виховної роботи у процесі навчання іноземної мови дітей дошкільного віку; удосконалювати професійні знання, навички та вміння студента-практиканта; формувати педагогічну майстерність студентів-практикантів; розвивати творчу ініціативу та особистісний творчий потенціал студентів-практикантів; формувати дослідницькі уміння студентів-практикантів.

Реалізувати згадані цілі допоможе поетапне розв’язання завдань практики: формувати інтерес студентів до майбутньої професії, виховувати любов і повагу до дітей, прагнення до постійного професійного розвитку; закріплювати і поглиблювати знання студентів з психолого-педагогічних і фахових дисциплін, допомагати їм оволодівати методами і засобами застосовувати ці знання для розв’язання педагогічних завдань; забезпечувати умови для професійної адаптації студентів-практикантів; ознайомлювати із специфікою діяльності дошкільного навчального закладу.

Формувати уміння проводити заняття з іноземної мови та організовувати спілкування дітей засобами іноземної мови впродовж дня; розвивати вміння здійснювати виховну роботу у ДНЗ; формувати вміння спілкуватися з дошкільниками, їхніми батьками, колегами-педагогами; виробляти у студентів навички самостійності у підготовці і проведенні різних видів навчально-виховної роботи з вихованцями та особистої відповідальності за їх якість та ефективність; формувати творчий, дослідницький підхід до організації педагогічної діяльності; виробляти у студентів уміння проводити наукові дослідження з використанням методів педагогічних досліджень; розвивати у студентів уміння здійснювати самоконтроль, самоаналіз та об’єктивну самооцінку власної педагогічної діяльності та діяльності колег практикантів та вчителів; сприяти розвитку і закріпленню особистісних якостей як передумови методичної компетенції, власної професійної технології майбутніх вчителів іноземної мови у ДНЗ.

Принцип модульності передбачає організацію педагогічної практики з урахуванням двох модулів та восьми змістових модулів, визначених навчальним планом підготовки фахівців. Принцип поетапного формування вмінь студентів-практикантів передбачає керованість діяльністю студентів з боку керівника впродовж усього періоду педагогічної практики, використання спеціальних педагогічних ситуацій

І.О.Зимня називає педагогічні уміння сукупністю різноманітних дій вчителя, які співвідносяться з функціями педагогічної діяльності, у значній мірі виявляють індивідуально-психологічні особливості вчителя і свідчать про його предметно професійну компетенцію [4].

А.В.Петровський пропонує усі педагогічні уміння зводити до трьох основних: 1) уміння переносити відомі вчителю знання, варіанти рішень, прийоми навчання і виховання в умови нової

педагогічної ситуації; 2) уміння знаходити для кожної педагогічної ситуації нове рішення; 3) уміння створювати нові елементи педагогічних знань та ідей і конструювати нові прийоми для розв'язання конкретної педагогічної ситуації [3]

Педагогічні вміння відповідають різним позиціям учителя. У педагогічній діяльності проявляються різні позиції вчителя: суб'єкта інформації, предметника, методиста, дослідника, організатора діяльності учнів.

У розділі програми "Організація педагогічної практики" викладено технологію поетапного формування вмінь студентів. Пробна педагогічна практика з ІМ у дошкільному навчальному закладі має місце у 5-му семестрі впродовж чотирьох тижнів, по завершенню вивчення дисципліни "Методика навчання іноземної мови дітей дошкільного віку". Після успішного проходження педагогічної практики студенти складають семестровий екзамен з методики. Державна педпрактика вказаної кваліфікації має місце у 7-му семестрі і триває чотири тижні. Педагогічна практика на III-IV курсах спрямована на те, щоб забезпечити студентів комплексом вмінь, необхідних для здійснення навчально-виховної роботи у ДНЗ під час проведення занять з іноземної мови та під час режимних моментів. Студенти мають можливість спостерігати проведення занять з дітьми, брати участь у самостійному проведенні занять під керівництвом досвідченого педагога. Це дає можливість домогтися формування проєктувальних, адаптаційних, організаторських, комунікативних, мотиваційних та контролюючих умінь, необхідних студентові для майбутньої творчої роботи вчителем дошкільного навчання іноземної мови [7].

Для досягнення досконалих методичних умінь необхідно дотримуватися наступних етапів формування методичних умінь: ознайомити студентів із методичними вміннями, їхньою структурою, змістом та значущістю у професійно-педагогічній діяльності при вирішенні певного виду методичних завдань; оволодіти першопочатковим методичним умінням на рівні копіюючих дій переважно за готовими зразками, наприклад, із Книги для вчителя, оволодіти конкретними діями, які застосовуються у типових навчальних ситуаціях і входять у складніші дії як їхні складники. Дії виконуються з незначною допомогою викладача методики, вчителя ІМ чи самостійно за аналогією зі зразком; оволодіти узагальненими методичними вміннями, які характеризує використання прийомів і способів дій у нових умовах для вирішення нових завдань.; оволодіти досконалим методичним умінням як підґрунтям методичної компетенції, яка характеризується високим рівнем нестандартних педагогічних дій, творчим підходом до вирішення навчальних, виховних, пізнавальних, розвивальних завдань, вільним володінням різними системами дій, їх широким перенесенням на інші види діяльності без особливих зусиль, чіткістю виконання діяльності [1].

Педпрактика проводиться у базовому дошкільному закладі вищого навчального закладу. На першому занятті підгрупа студентів знайомиться з досвідом створення групи дітей для навчання англійської мови у дошкільному закладі. Напередодні педпрактики викладач обов'язково на консультації уточнює модель практичної діяльності студентів, перевіряє як студент самостійно опрацював теми з методики, допомагає студентам усвідомити шляхи реалізації практичних, освітніх, виховних, розвивальних завдань, запланованих для проведення занять.

Завдання на опрацювання літературних джерел та співбесіда за наслідками самостійної роботи мають розширити і поглибити розуміння студентом суті процесу навчання англійської мови дошкільників, допомогти попередити недоліки та помилки, що можуть мати місце під час навчання. Майбутні вчителі іноземної мови мають чітко уявляти суттєву різницю між процесом навчання іноземної мови дошкільників та процесом навчання школярів на рівнях: відбір змісту навчального матеріалу на навчальний рік та окремі заняття, мету, завдання, технологію навчання, контроль та облік успішності. Крім цього, під час педпрактики у студентів мають бути сформовані базові вміння проєктувати, проводити та аналізувати заняття.

Систематичний контроль та оцінювання керівника педагогічної практики сприяє формуванню навичок самоконтролю студентів-практикантів. Заняття, проведені студентами під час практики у дошкільному навчальному закладі, будуть оцінюватися за такими критеріями: повністю реалізований виховний, освітній потенціалі заняття; методичні прийоми відповідають умовам навчання та поставленим цілям; правильно установлена послідовність вправ і співвідношення тренувальних і мовленнєвих вправ; студент дає чіткі і методично грамотні установки на виконання дітьми мовленнєвих дій; правильно розподіляє час на власне мовлення та мовлення учнів; заняття проводиться іноземною мовою (раціонально використовується рідна мова за необхідністю), студент практично не робить

помилку, помічає помилки дітей і володіє мовленнєвими способами їх виправлення; практикант використовує різні способи активізації всіх дітей на занятті з урахуванням їх вікових особливостей і здійснює індивідуальний підхід до дітей; раціонально поєднуються фронтальні, групові та індивідуальні форми роботи з урахуванням особливостей кожної з них та ступеня навчання; правильно визначені об'єкти контролю та критерії їх оцінювання, використовуються різноманітні прийоми контролю; грамотно використовуються нетехнічні і технічні засоби навчання, як наявні, так і самостійно виготовлені; студент епізодично користується конспектом і в ході заняття може скоригувати свою діяльність.

Запровадження спеціалізованої підготовки майбутніх вчителів іноземної мови дошкільної ланки освіти у систему вищих педагогічних навчальних закладів вимагає створення спеціального навчально-методичного забезпечення. Створення програми педагогічної практики з курсу методики навчання іноземної мови дітей дошкільного віку передбачає обґрунтування мети, принципів, змісту, технології підготовки фахівців такого профілю. Багаторічна апробація програми довели її ефективність для підготовки майбутніх учителів іноземної мови для дошкільної ланки освіти.

Література

1. Бігич О.Б. Методична освіта майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи: Монографія. – К.: Вид центр КНЛУ, 2004. – 278 с.
2. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник / За ред. В.Г.Кременя. Авторський колектив: М.Ф.Степко, Я.Я.Болюбаш та ін. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.
3. Возрастная и педагогическая психология / Под ред. А.В.Петровского. – М., 1979.
4. Зимняя И.А. Педагогическая психология. Ученик для вузов. – М., 1999. – 384 с.
5. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / Кол. авторів під кер. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
7. Наказ МОН України № 774 від 30.12.2005р. “Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу”.
8. Пассов Е.И. Культуросообразная модель профессиональной подготовки учителя: философия, содержание, реализация // Иноземні мови. -2002.-№ 4.-С.3-18.
9. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах. Затверджено наказом Міністерства освіти України від 2 червня 1993 р. № 162 // Зб. законодавчих та нормативних актів про освіту. – К., 1994. – Вип. I. – С. 111-136.
10. Шкваріна Т.М. Методика навчання іноземної мови дошкільників: Навч.посібник. – К.: Освіта України, 2006. – 300с.
11. Языкова Н.А. Цели и содержания методической подготовки студентов педагогических факультетов иностранных языков // Иностр.яз.в школе. – 1995.

Аннотація. Стаття посвячена обґрунтуванню теоретических основ програми педагогической практики курса методики обучения иностранному языку дошкольников.

Keywords: pedagogical practice, method of studies of foreign language of under-fives.

Annotation. The article is devoted to the theoretical grounds of pedagogical practice course on methods of teaching a foreign language preeschool children.

Keywords: pedagogical practice, method of studies of foreign language preeschool children.

УДК 378.372

Шкуренко О.В.

ПРОФЕСІЙНО ПЕДАГОГІЧНА КОМУНІКАЦІЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Анотація. У статті автор розглянув основні засади комунікативності майбутнього педагога. Розкрив проблему недостатньої підготовки вчителів початкових класів стосовно професійно-педагогічної комунікації.

Ключові слова: засади комунікативності, майбутні педагоги, підготовка вчителя початкових класів, професійно-педагогічна комунікація.